

BUDA-PESTA

15 Febr. st. v.
27 Febr. st. n.

Va esi duminec'a.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 7

ANULU XII.

1876.

Pretiuu pe unu anu 10 fl.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

Popórele Daciei inainte de colonisarea romana. *)

I. Introducere.

Pentru cunoscenti'a cauzelor mai remote, ce au avut incurgere a supra sortii politice a romanilor, se recere cá sè aruncàm o privire istorica pana la sorgintele originii lor.

Despre originea genetica a Daco-românilor s'a disertatu din diferite puncte de vedere si spre diferite scopuri fórte multu, totusi nu destulu.

Unii dintre scrutatorii compatrioti, cari au persecutatu mai multu tendintie politice, decâtu obiectivitatea adeverului istoricu, reducu inceputulu românilor in Daci'a traiana numai la seclulu XIII, infatisiandu-i cá pe nisce pastori venetici din partile thracice, cari trecundu Dunarea s'au latitu pe nesimtite mai antâiu peste siesurile d'a stang'a Dunarei inferióre, apoi d'ací suindu la codrii Carpatiloru au ocupatu internulu Ardealului si partile ungarice pana catra Tis'a numai in urm'a devastării si depoporării acestoru tienuturi prin incursiunile Mongolice. Doctrin'a ast'a este a asiá numitei scóle sasesci din Ardealu cu Sul-

zer,¹⁾ Eder,²⁾ Trausch³⁾ s. a. pe cari mai de curundu i-au resuscitatu Rössler,⁴⁾ si alti reactionari ai epocii noului constitutionalismu.

Altii, carora nu li convine, cá sè se altereze autoritatea istorica a Notariului Anonimu, a lui Keza, Thuróczy etc. sustienu, cá români, pe cari Ungurii la intrarea lor in Panoni'a si Ardealu i-au aflatu aci, sustienu, cá români au venitu de peste Dunare curundu inainte de acea, cam pe la inceputulu seclului IX-a. Parerea acést'a representa scól'a magiara cu Pray,⁵⁾ Katona,⁶⁾ Engel,⁷⁾ Bedeus,⁸⁾ s. a.

Dupa caderea legaturelor feudale, sub cari zaceau români pana la a. 1848, antagonistii nostri compatrioti, vediendu, cá egal'a indreptatire politica a românilor nu se mai

1) Sulzer, Geschichte des Transalp. Daciens.

2) Eder in notis ad supplicem libellum valachorum. Idem: Observ. crit. ad hist. transilv. Celinii 1803.

3) Trausch: Bemerkungen — Kronstadt 1844.

4) Rössler: Romänische Studien, Leipzig 1871.

5) Pray, Anales et hist. reg. Hung. — Disert.

6) Katona, hist. crit. duces et regnum Hung. — Synopsis Chron.

7) I. C. Engel, Gesch. des ung. Reiches. App de origine valachor. Gesch. der Bulg. — Dto der Wal.

8) Bedeus, hist. Atlas.

*) Cu cea mai mare placere deschidemu colónele foii nóstre acestui ciclu de articoli, prin care eruditulu autoru vine a ne onorá cu colaborarea sa. Red.

póte combate din punctulu de vedere alu originei si descendintii loru mai tardie séu mai curunde pe pamentulu ce-lu locuiescu, nu s'au mai simtitu indemnati d'a bate in facia adeverulu istoricu cu atât'a efrontería, ci concedendu descendinti'a continuativa a Daco-româniloru de la colonisarea loru prin imperatulu Traianu, au substituitu altu surogatu conturbatoriu de adeverulu istoricu, adeca asertulu : precum că români sunt o amestecatura din remasitiile colonistiloru români cu remasitiile popóreloru barbare, ce au locuitu Daci'a înainte de colonisarea romana, precum, de Celti, Scyti, Sarmati, Geti, Daci, etc., si a celoru ce au mai navalitu peste tienaturile dacice dupa scóterea d'ací, si trecerea colonieloru romane peste Dunare in Daci'a Aureliana, precum au fostu Gotii, Bulgarii, Slavii etc. Doctrin'a ast'a compune scól'a mai nóua sasésca, representata prin magistri ei : W. Schmidt,⁹⁾ Fr. Müller,¹⁰⁾ M. S. Mökesch,¹¹⁾ si cu eminentia betranulu I. C. Schuller,¹²⁾ care dupa ce in decursulu mai multoru decenie aberà si elu in doctrin'a scólei cei vechi sasesci, in fine in opulu seu : „Ueber den Ursprung der Romänen“ enuncià urmatóri'a sentintia : „In den meisten von diesen (dacischen) Ländern sind sie (die Romänen) so alt, als die urkundlich beglaubigte Geschichte derselben. Die Behauptung einer späteren Einwanderung der Romänen in Siebenbürgen lässt sich, sobald dabei an den ganzen siebenbürgischen Zweig derselben und nicht blos an successive Nachwanderungen einzelner Gruppen gedacht werden soll, nicht beweisen.“

Români, cari s'au ocupatu de studiulu acestei cestiuini, naturalminte toti s'au adoperatu d'a constată continuitatea descendintiei loru de la coloniele asiediate de Traianu pe teritoriulu Daciei. Inse si ei mai multu séu mai putinu diferu intre sine in trei directiuni formale, pe cari au apucatu la ajungerea scopului.

Una directiune o forméza scól'a puritana cu Petru Maioru¹³⁾ in frunte. Disciplii acestei scóle stinge mai antâiu pe Dacii si desiérta Daci'a cu totulu de locuitori, aduce aci coloni de sange curatu romanu câtu se póte din insa-

⁹⁾ W. Schmidt, *Geten und Daken*, Archiv des siebenb. Vereins, neue Folge IV 1850.

¹⁰⁾ F. Müller, *Bronze, Alterthümer und Heidengräber*, obig. Arch. III und V.

¹¹⁾ M. S. Mökesch, *Beweise über die celtische Abstammung der Romänen*, Hermanst. 1867.

¹²⁾ I. C. Schuller, *Ursprung der Romänen*.

¹³⁾ Petru Maioru, *Istori'a pentru inceputulu Romaniloru in Dacia*, Buda, 1812.

si urbea Rom'a, lasa sè tréca peste acesti coloni in evulu mediu tóte popórele barbare din Asia si din Nordulu Europei si fara d'a puté alterá puritatea sangelui, si a limbei române, li dà passu-postu mai departe. — Ast'a e unu extremu.

Altu extremu — directe opusu — face scól'a cea mai nóu'a, pe care o amu puté numí — cea diplomatara. Acésta scóla s'a deschisu mai recente de diligentele scrutatoriu si ingeniosulu analisatoriu istoricu B. P. Hasdeu¹⁴⁾ — Conte Kemény Iosephu alu româniloru. Ambii inse au pe langa meritulu descoperirii multoru si pretósoloru fontani istorice, si o scadere mare, că despre o parte pré restringu campulu istoricu la actele diplomatate, la urmele archeologice si ethimologice — in câtu, ce nu incupe in cadrulu acestora, se reiepta in caner'a poesíloru : éra despre alta parte, intrandu si perdiendu-se in analis'a acelor, esu cu consecintiele pré departe, adese-ori unde nu ar fi cutediatu nici poesí'a.

Istoricii unguriloru, cari au scrisu in epoc'a prunciei loru, culegandu datele sporadice ale istoriei, au suplinitu lacunile cu traditiunile, legendele nationale, au purcesu mai antâiu pe calea epica — pana au intratu in adeverulu istoricu. Iea Unguriloru pe Hartviciu, pe Notariul' Anonimu, pe Keza si pe Thurotiu, — iea Nemtiloru pe Niebelung, Româniloru pe Virgiliu, Greciloru pe Homeru, Jndiloru pe Sanscritu, si istori'a loru si-a perdutu totu nimbulu. — Casséza in fine si de la români traditiunile d. e. despre personificarea lui, Radu Negru Voda, despre castelele lui pe cari poporulu si acum le aréta (in siesulu Oltului între Fagarasiu si Bethleanu) si in ruinele din strimtórea Carpatiloru la Breaza de pe plaiulu Radului, pe unde a trecut cu coloniele lui la Campulungu, despre manastirea edificata aci s. a. — s. a., fara de a le supliní prin date positive despre contrariulu, si partea cea mai epica a istoriei romane s'a dusu pe cotie'a — lui Rössler! Éta unde aflu estremulu — si extrem'a se tangunt! Dar despre ast'a si — alte erori, d. e. strapunerea tieréi Amlasiului, care nu erá alt'a, decâtu asiá numitulu fundu regiu inainte de colonisarea sasésca, si care dupa ocuparea acestora se restrinsese la districtele séu Kneziatele romane de pe la Salisce, Resinari etc., — tocmai la Mehadia, pe care disciplulu seu Toculescu¹⁵⁾ o mai confunda si cu Halmagiulu si

¹⁴⁾ B. P. Hasdeu, *Istori'a critica a româniloru*, Bucuresci, 1873. — Column'a lui Traianu a. I—V.

¹⁵⁾ Column'a lui Traianu 1873. E fórte multia-

Mihaltienii (Castrum Halmagy et Mihald,) — asemene „*terram Boie* terre Zumbuthel conterminatam“ la Boitia¹⁶⁾ in locu de Voil'a, care se desparte, de Sambata numai prin unu riu s. a. confusiuni peste confusiuni! — vomu vorbí — de vomu traí — la loculu seu.

A trei'a directiune o a apucatu asiá numit'a scól'a moderata, cu mai multe nuance diferitórie. Ioane Maiorescu,¹⁷⁾ d. e. admite cà dupa debelarea Daciloru si colonisarea Daciei prin români, au mai remasu remasítie de Daci, mai alesu prin locurile cele nepenetrabile ale muntiloru Carpatini, si cà aceste remasítie s'au contopitu in elementulu românu; substitue inse hipotes'a, cà Dacii au fostu de origine celtica — si prin urmare — cá omogenu — afinu elementulu românu, tocmai asiá de lesne s'au pututu amalgamisá ací, dupa cum s'au amalgamisatu asemene in Itali'a, Gali'a, Iberi'a etc. Cam asemenea si eminentulu archeologu C. Boliacu.¹⁸⁾

Parerea contopirii elementulu celticu cu celu italo-latinu o admite in câtu-va si V. Maniu,¹⁹⁾ difere inse de Maiorescu etc. prin aceea tare, cumca Maniu sustiene, cà Thracii, prin urmare si ramurele loru Getii si Dacii, s'au tînutu de famili'a scytica, si cà aceia au fostu impinsi prin incursiunile Celtice din Thraci'a peste Dunare, si prin debelarea traiana a Daciei de ací mai departe in nordulu scyticu la consangeniiloru Tyri-geti, Tissa-geti, Massageti etc. O parere — dupa cum vomu vedé — fórte gresíta!*)

Dintre straini mai multu s'au ocupatu Germanii, si Slavii, cá cei mai din apropiere de noi. Germanii urmandu mai multu séu mai putínu indigitatiuniloru consangeniiloru sei Sasi din Ardealu, si purcediendu parte din supositiunea, cà cei mai vechi locuitori ai Daciei

mitoriu lucru estinderea scrutàriloru istorice peste totu terenulu, ce l'au calcatu români. Dàmu inse consiliu atâtu celoru dincolo de Carpati, candu scriu de spre cestiuni istorice mai alesu specialu locale de dincoce, câtu si cestor'a candu scriu despre cele de dincolo, cá ori sé cerceteze mai antâiu locurile in persóna, séu d'a trage informatiuni mai sigure de la cunoscutorii obiectelor mai de aprópe — mai înainte de a pasi la publicitate. Apoi sé nu mérga cu analisele ethimologice pana la confunderea d. e. a cuventulu „Amlasiu“ cu Almasiu, Almagiú, Halmagy, Mehadi'a cu Mihald, Mihalt etc.

¹⁶⁾ Hasd. ist. crit. pag. 11.

¹⁷⁾ I. Maiorescu in Heuffler: Oesterreich etc. —

¹⁸⁾ Mai multi cicli de art. in „Tromp. Carp.“

¹⁹⁾ V. Maniu, Disertatiune ist. crit. 1857.

*) Vedi opulu acestuia IV. Massa- si Tyssa-geti si V. Traco- si Tyra-geti.

au fostu de viti'a celtica, éra acést'a din aceea-si tulpina cu viti'a germana,²⁰⁾ parte din hipotes'a, cà getii si gotii au fostu un'a si aceea-si ginte²¹⁾ de soiulu germanu, au devenitu la conclusiunea, cà Daco-români nu sunt alt'a decâtu germani romanisati — séu o amestecatura din gintele barbare ale evului mediu etc.²²⁾ Pe de alta parte literatii slavi²³⁾ sustieniu, parte cà popórele slavi ce au locuitu tînuturile dacice înainte de colonisarea romána, — parte cà dupa retragerea Romàniloru peste Dunare sub Aurelianu, locurile disertate le-au cuprinsu elementele slavice, cari apoi mai târziu s'au romanisatu prin remasítiele romane, séu prin nóu'a si succesiv'a reimigrare a Blachiloru de peste Dunare.

Atâtu slavii, câtu si Germanii, in argumentàriloru acolo, unde datele istorice nu li ajuta dupa dorintia, d'a spriginí supositiunile loru, ieau refugiulu la hipotezele philologico-ethimologice, acatiandu-se de unele radecini si forme de cuvinte celtice, germane séu slave, fara d'a puté limpedi cestiunca care dintre aceste limbe au imprumutatu un'a de la alt'a, séu in câtu acele cuvinte sunt ereditate dreapta de la limb'a indo-sanscrita comuna tuturoru limbelor indo-europene? Asiá d. e. numirea de Agathysu germanii lu-deducu de la nu scíu ce cuventu mithologico-germanu thurs²⁴⁾, éra slavii voru alu trage din cuventulu slavicu: *drz*²⁵⁾ — curatu, pe candu — dupa cum vomu vedé mai pe largu in decursulu acestui tractatu — ethimologi'a acestui cuventu se reduce simplu la compositiunea cuvintelor *Ag Aga. agins*, innaltu, sublimu, sanctu, divinu,²⁶⁾ si *thyrsus, thirsu tersiaru*, ramura séu mêru, dupa cum se pórtá si astadi pe la nuntile, ingropatiunile si pomanele romàniloru, prin urmare, cà Agathysu nu insemnéza alt'a decâtu purtatorii de thirsii cei

²⁰⁾ Jac. Grim Gesch. d. deut. Sprache. Zeuss: Die Deutschen.

²¹⁾ Holzmann: Celten und Germanen 1855. Gförer: Urgeschichte etc.

²²⁾ Thunmann: Untersuchung über östliche Völker.

²³⁾ Lucuis Dalmata, de regno Dalm.

Miklosits, Monumenta 1858. Crestomat. 1854.

Slav. Elemente im Rumänischen 1861 s. a.

Schafarik: Slowansky narodopis 1842. Süd-slav. Literatur 1863 etc.

²⁴⁾ Vedi: Grimm's Geschichte der deutschen Sprache I. 112.

²⁵⁾ Schafarik Slav. Alterth. I p. 476.

²⁶⁾ Vedi Herodotu IV 45. Cotys din Libi'a tat'a lui Asius, dupa care Libia s'ar fi numitu: Asia; vedi si Homeru II. II 461

sancti, séu preotii biseni din muntele Emu-lui²⁷⁾, din cari — dupa cum vomu vedé la loculu seu — se tragu agathirsii, cari au fostu impoporatu Ardealulu. Asiá mai departe : *Sarmisegethusa* germanii de la : *Sarmis-gethaus*; slavii de la : Siroma saracu, pauperu, sirmanu (sirmana ethimologia!); Ungurii de la : Sarmis-sziget-ház — cas'a insulara a lui Sarmis, ca si candu celtii si romanii nu aru avé casa. — Cotyso germanii de la Gottes-sohn — fiulu lui Ddiéu, cá si candu aru fi uitatu, cá Cothis pe timpulu acel'a erá unu nume usitatu²⁸⁾ cu formula greca on, — Cotyson, cá si Agamemnon — etc. Zamolxis slavii de la Zwatthopluk (va fi fostu vr'unu slovacu de la Thurócz séu Zemplinu?) Atari monstruositài intrecu pe clestele lui P. Maioru de la forceps,²⁹⁾ séu Curcutanu de la Cur quod annis?³⁰⁾, séu si a lui Hasdeu Oltu de la Maris.³¹⁾ — Mai adauge la atari bazaconie ethimologice si schimositurile de numiri istorice, parte prin traduceri silite dintr'o limba intr'alt'a, parte si prin decopiarile cele gresite in decursulu atatoru secli, d. e. a lui Glad ducele Temesianei in locu de Vladu, a lui *Bue* si *Bucne* fiii lui Gyula principelui Ardeleanu si veru a lui Voicu seu Santulu Stefanu regele Ungariei in locu de Buia (séu Vuia) si Bucur etc. etc., apoi tiene-te, nene, la ethimologisári!

Francesii, italienii, englesii etc. cá mai departati, si de aceea mai scutiti de preocupári tendentióse, cari s'au ocupatu cu cestiunile aceste, s'au aratatu mai obiectivi. Si déca dâmu si de câte unu francesu superficialu, De Gerado informatu de unguri, séu de unu turistu englesu cá Bonner informatu de Sasi, etc. apoi ne indemniseza unu E. Picot³²⁾ Vaillant,³³⁾ Ubicini³⁴⁾ Ruscuk, Katancsics,³⁵⁾ Benkő,³⁶⁾ Bertalanfy³⁷⁾ si Bonfiniu³⁸⁾ unu Gibbon³⁹⁾

²⁷⁾ Vedi la Herodotu I . . . Cothis.

²⁸⁾ Vedi Lexiconulu romanu de la Buda 1825 pag. 127.

²⁹⁾ Vedi : Istoria despre incep. rom. 1812 p. 203.

³⁰⁾ Vedi „Istoria critica“ I. c.

³¹⁾ Aga — dupa Hasdeu — munte, céra dupa noi allegoricu innaltu, sublimu, sanctu cerescu — Agatyosu, facia cu *Idan-thyrus*, Idan radecina, pamentescu, inferioru, (vedi Herod. IV 76.)

³²⁾ E. Picot : Revist. limquistique 1873.

³³⁾ History of the rom. Epir. XI not. 13.

³⁴⁾ D'origine roumain.

³⁵⁾ De Istro Budae 1798.

³⁶⁾ Daci'a mediterana 1778.

³⁷⁾ Geogr. 1757.

³⁸⁾ Schlötzer.

³⁹⁾ La Roumanie.

Opitz, unu Ruscala, s. a. pe deplinu. Dar sè trecemu la ordinea obiectului nostru. Din varietatea si diferinti'a pareriloru ne-amu convinsu, cá cestiunea nu se póte lamurí fara de a face mai antâiu unu studiu seriosu a supra referintieloru ethnice ale popóreloru, ce au locuitu in Daci'a inainte de descalecarea coloniloru románi! Éca tient'a nóstra speciala! Éca problem'a acestui opusclu.

(Va urmá)

Primele diuarie romanesci in Transilvani'a.

II.

„Fóia de septemana din Transilvania“, — „Fóia pentru minte anima si literatura.“

Astu-felu reesi prim'a incercare de diuaru romanescu, aparutu sub redactiunea lui Baracu, barbatu cu multe merite pentru literatur'a nóstre, de a carui activitate literaria ne vomu ocupá de alta-data.

Intr'aceea se incepù in Brasiovu in juliu de acel'a-si anu publicarea gazetei nemtiesci „Siebenbürger Wochenblatt“ si a foi „Blätter für Geist etc.“

Atunci R. Orgidanu se adresà catra tinerulu professoru G. Baritiu, cá sè-i traduca sciri politicesci pe câtu va incapé in $\frac{1}{2}$ còla tipurita, cá sè o adauge la „Fóia Duminecii“, pentru cá sè se vendia mai bine, cá éca Sasiloru inca le placu cele politicesci.“

Asiá esi prim'a fóia politica in Transilvani'a, intitulata : „Fóia de septemana din Transilvania.“ Nrulu 1 se publicà in 3/15 juliu 1837; inse cu nr. 2 si incetà, din cauza cá atâtu editorulu, câtu si tipografulu si junele redactoru anonimu au fostu atâtu de naivi, incâtu pentru acea fóia nu cerura nici o concessiune; ci ei crediura, cá déca se facu numai traductiuni si estrasse din alte diuarie politice, ar fi o pedanteria a mai cersi concessiune.

Intr'aceea censorii locali aflandu de acea cutezantia, chiamara pe tipografulu, oprira publicarea; lu-invetiara inse, cá sè-si céra si pentru o „gazeta valacha“ totu asiá concessiune, precum a cerutu pentru cea nemtiesca si pentru una unгурésca.*)

Presiedintele censurei erá paroculu rom. cat. Ant. Kovács, unguru dupa tata, italianu dupa mama, din mare norocire omu luminatu,

*) „Brassai Hetilap“, care inse avù o viétia scurta, càci de si redactorulu — avocatulu Veress — erá secuiu, dara secuui totu nu o spriginira.

omenosu, traducatoru alu „Noptiloru române“ (Római éjszakák) din italianesce, cunoscatu de limb'a romanésca, luptatoru aprigu a supra birocrației sassesci, care apucase de mai nainte sè asuprésca reu si pe minoritatea catolica din Brasiovu. Acelu censoru recomandà petitiunea, substernuta la guvernul in 24 iulie, pentru publicarea unei gazete romanesci.

Intr'aceea R. Orgidanu, desgustatu cu totulu de pagub'a ce avuse, s'a retrasu de la intreprindere; éra G. Baritiu pasi cu Ioanu Gött la învoiéla conditionata, pentru casulu de a câstiga concessiune.

Acést'a inse intardià tare; deci la 1 jan. 1838 ei intreprindu — érași fara concessiune — „Fóia pentru minte, anima si literatura“, intemeiati numai pe impregiurarea, cà aceea-si nu ar fi fóia politica, si cà déca s'a pututu publicá „Fóia Duminecii“, de ce sè nu se póta si alt'a ?!

Acést'a naivitate nóua censorii o trecura cu vederea.

Éta inse, cà Dumnedieu voi, cá in 8 mart. sè iésa decretulu gubernialu, pe care lu-publicàmu mai la vale*), cá cuprindietoru de concessiunea data pentru publicarea unei foi politice romanesci.

Acum mai remase a se delaturá o pedeca. Tipografulu, cá strainu, nu sciá nici o vorba romanésca, (ma — precum suntemu informati — nu scié nici astadi); censorii vorbiau, inse nu ceteau romanesc; asiá toti acestia pretin-

*) 1838. Nr. 1893. Sacrae C. R. et Ap. Majestatis M. Ppatus Transilvaniae et Siculorum Comitum Domini nostri Clementissimi nomine.

Filiali librorum Revisorio Officio Coronensi intinandum.

Dignata est Sua Majestas Sacratissima virtute altissimae Resolutionis regiae de dato 13 Januarii a. e. editae clementer indulgere, ut Joannes Gött ephemerides, ad quas linguis germanica et hungarica edendas facultatem jam obtinuerat, lingua etiam valachica edere possit ea sub conditione, ut unum eorum exemplar semper Cancellariae Regio transilvanico Aulicae exhibent, semetque Censurae legibus *strictè conformet*; eo suapte intellecto, quod concessa ephemerides hes edendi facultate, eidem integrum sit easdem sub praescriptis conditionibus erga defixum pro ephemeridibus portorium medio Cursoris postalibus ad exteras oras mittere.

Quod ipsum Dominationibus Vestris erga relationem Suam sub 24 Julii anni praet. horsum praestitam, penes aclusi remissionem, pro edendo Joanne Gött praescribi. — E regio M. Ppatus Trine Gubernio, Cibinii die 8 Martii 1838.

Joannes Comes Kornis m. p. Stephanus Bartha m. p.
Gubernator. Secretarius.

deau, ca *Gazet'a* si *Fóia* sè iésa séu romano-unguresce séu romano-nemtiesce.

Atunci Baritiu declarà, cà mai bine se retrace, decàtu sè védia facèndu-se spese órbe inea si pentru alu doile tecstu, pentru cà acele spese abonatii romani nu le voru platí nici odata; se oblegà inse a merge elu insu-si la censorulu si a-i cetí dupa o trasura (tiparitura) cu peri'a tecstulu intregu.

Inea unu articolu, si vomu incheiá aceste schitie.

Iosifu Vulcanu.

Pe ganduri...

Pe ganduri stau adese ori,
Si nu sci ce gandescu;
Tresaru oftandu, me iau fiori,
Si griji me nepadescu.

Cu ochiulu plansu me uitu in giuru,
Sè vedu, ce póte fi...
Minune! ceriulu e obscuru,
E nópte 'n média-di.

De jalea mea s'a 'ntunecat,
Alu dilei ochiu pomposu;
Pe vali, pe dealuri s'a lasatu,
De neguri unu colosu.

Abiá o radia mai zarescu,
Perduta pe pamentu;
Me ducu la ea, dar o gasescu,
Aprópe de-unu mormentu.

Si vediu, cà e speranti'a mea,
Si 'ncepu amaru sè plangu:
Cà venturi batu pe langa ea,
Si-acum... acum... o stingu!...

I. Al. Lapedatu.

Caletoría de pe pamentu in luna.

— Dupa JULES VERNE. —

(Urmare.)

Corpulu indata ce se departéza de pamentu, greutatea lui, adeca puterea de atragere a pamentului, se va micșorá in proportiunea patrata a departării sale, adeca: in departare tripla va fi de nóue ori mai mica. Prin urmare greutatea glontiului se va micșorá fórté iute, si va disparé de totu in momentulu, candu atractiunea lunei va fi egala cu a pamentului, ceea ce va urmă la a 47/52-a parte a calei sale. In momentulu acest'a glontiulu nu va apesá nimica pentru pamentu, si dupa aceea numai in urmarea atragerii lunei va cadé pe luna. Asiá dara possibilitatea teoretica a

experimentului e constatata, — si aceea nu va at rn  dec tu numai de la puterea impus-c rii.

La a d u'a intrebare: Lun'a nu face in giurulu pamentului o cale cercuata, ci o elipsa cam lungur tia; prin urmare lun'a acusi e mai apr pe acusi mai departe de pamentu.  r intre departarea ei cea mai mare si cea mai mica sunt destule deosebiri importante, pe cari nu le putem trece cu vederea. Departarea cea mai mare e de 99,640 mile (lieu, cu 4000 metri, adeca dupa f stele n stre mile geografice — cam 50,000 mile;) dar departarea cea mai mica numai 88,010 mile; si astu-felu deosebi-rea e 11,630 mile, ceea ce e mai multu dec tu a n u'a parte a intregi depart ri. C  temeiu de calculatiune trebuie luata departarea cea mai mica.

La a trei'a intrebare: D ca glontiulu ar av  totu iuti l'a de 12,000 yardi, din secund'a cea d'ant iu, nu s'ar cere multu dec tu n ue  re spre a sosi la luna. Inse fiindu c  iuti l'a din inceputu totu scade treptatu, glontiulu — precum s'a calculatu precisu — va av  trebuintia de trei sute de m i de secunde, adeca de optu-dieci si trei de  re si d ue-dieci de minute, spre a put  sosi la punctulu, unde atragerea lunei si a pamentului sunt egale; si din acestu punctu inca numai peste cinci-dieci de m i de secunde, adeca peste trei-spre-diece  re, cinci-dieci si trei de minute si d ue-dieci de secunde va cad  in luna. Asi  dara glontiulu va trebui pornitu cu n ue-dieci si siepte de  re, trei-spre-diece minute si d ue-dieci de secunde mai nainte de a sosi lun'a la acelu punctu alu ceriului, spre care va fi indreptatu tunulu.

La a patr'a intrebare: In urmarea celoru d se pan'acuma, trebuie s  se al ga acelu timpu in care lun'a se afla in departarea cea mai mica si totu-odata trece prin zenith, ceea ce  rasi va scur-t  calea glontiului cam cu 1800 de mile. Inse desi lun'a trece in fia-care luna prin ac sta dis-tantia, nu totu-de-una totu atunce st  si in zenith. Convenirea ambeloru conditiuni numai in intervaluri mari se imtemplu. Trebuie dara asteptatu, candu lun'a in apropiarea pamentu-lui va trece tocmai prin zenith. Din intemplantu noroc sa, nu trebuie s  astept mu multu, c -ci la 4 decemvre anulu viitoriu aceste d ue con-ditiuni se voru intrun ; lun'a, la mi dia-n pte, se va afl  in cea mai mica departare de pa-mentu, tocmai atunce, candu totu-odata va trece si prin zenithulu ceriului.

La a cincea intrebare: Primindu constat -

rile de pan'acuma, tunulu va trebui tintitu spre zenithulu acelui locu unde va fi asediatu, astu-felu, c  apoi calea glontiului s  cada per-pendicularu spre suprafati'a pamentului, si asi  si glontiulu va suprim  mai curendu puterea de atragere a pamentului. Inse c  lun'a s  p ta vini tocmai in zenithulu cutarui punctu pamen-tescu, acelu punctu nu p te s  fia mai departe de equatoru (s u latimea lui geografica nu p te s  fia mai mare), dec tu c ta e innaltia-rea lunei, adeca de 28 ; prin urmare dara tu-nula va fi de a se asiedi  in laintrulu latime-i de 28  a nordului s u a sudului. Afara din acestu hotaru, tunulu ar fi de a se pune in po-sitiune incovoiaata, ceea ce ar impeded  multu reesirea incerc rii.

La a siesea intrebare: In momentul in-care glontiulu se va slobod  din tunu, lun'a, care pe ceriu inaint za in fia-care d  c te 13  10' 35", va trebui s  fia la o departare de pa-tru ori asi  de mare — de punctulu zenithu-lui, adeca la 52  42' 20", c tu adeca, — con-formu calculului facutu mai susu — i va tre-bu  spre a put  sosi in luna. De  ra-ce inse nu putem trece cu vederea nici acea incovoiare, ce inv rtirea pamentului va caus  glontiului care se va afl  in cale, si de  ra-ce ac sta in-covoiare se va urc  la vr'o 11 , ast'a inca se va adauge la cea de mai nainte, si astu-felu lun'a. in minutulu de a se porn  glontiulu, se va afl  tocmai in departare de siese-dieci si patru ca-pete de zenith.

 ta responsurile directiunii observatoriu-lui astronomicu din Cambridge, la intreb -rile adressate ei din partea clubului tunariloru S  resun mu!

Ant iu: Tunulu trebuie asediatu unde-va intre 20  alu latimei nordice si 20 alu latimei sudice.

A d u'a: Trebuie tintitu tocmai spre ze-nithulu acelui locu.

A trei'a: Glontiulu in secund'a cea d'an-t iu trebuie s  aiba o iuti la de 12,000 yardi.

A patr'a: trebuie pornitu la 1 decemvre anulu viitoriu, cu 13 minute si 20 de secunde inainte de 11  re.

A cincea: Glontiulu va sosi in luna a patr'a d  d pa pornirea sa, precisu la mi dia-n pte, in momentul in care aceea va trece prin zenith.

Asi  dara membrii clubului tunariloru numai dec tu s  inc pa pregatirile trebuin-ci se la o astu-felu de intreprindere gigantica; c -ci d ca ei aru las  s  tr ca diu'a de 4 dec-anulu viitoriu, lun'a numai peste optu-spre-

diece ani si patru-spre-diece zile se va aflá éراسi in asemenea positiune favorabila pentru acésta întreprindere.

Subsemnatu :

I. M. Belfast,
directorulu observatoriului as-
tronomicu din Cambridge.

(Va urma.)

R A N E L E N A T I U N I I .

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare)

— Dar moderatu sum si eu, pentru cá sum Romanu, si Romanii toti sunt moderati, cáci déca n'aru fi, in sirulu secoliloru n'aru fi suferitu atáte infamii, cáte li s'au facutu fara nici o sífela. Celu-ce póte sè fia si mai moderatu, acel'a séu nu cunósce demnitatea nationala séu nu mai are anima de Romanu.

— Cu tóte aceste inse candidatulu comunu alu Romaniloru si alu magiariloru e unu Romanu, care gandesc si crede, cá are anim'a la locu, si care e convinsu, cá posede consciint'a demnitáti sale nationale.

— Nu credu.

— Ba crede, cáci acea persóna sum eu.

Betranulu fu cuprinsu de o mirare estraordinaria, încátu gur'a i amutí, si cáte-va secunde privi spre Stefanu cá inmarmuritu, fara cá sè póta grai unu cuventu.

In urma apoi dise cu durere :

— Tu ?

— Te miri de ast'a ?

— Da, cáci nu te-am crediutu capabilu de acestu pasiu. Mi-pareai unu modelu alu tinerimeí nós-
tre; unu june cu talentu, si cu anima romana. Am avutu cele mai frumoése illusiuni despre tine, te-am crediutu unu caracteru neclatitu; inse m'am desamagitu.

— Mi-faci o acusa pré aspra.

— Nici decátu. Déca tu ai fostu in stare a-ti dá consimtiementulu si a-ti promite conlucrarea la doborirea unui principiu nationalu, ai fi vrednicu de cuvinte si mai aspre.

— Dar eu nu voiu contribuí de felu la derimarea nici unui principiu nationalu.

— Insu-ti ai spusu, cá magiariloru nu le trebue unu Romanu de colóre pronunciatá, cá ei dorescu altulu, de programa mai potrivita loru. Asiá dara aice e verb'a de principiu, si inca de inlocuirea principului nationalu — priu celu anti-nationalu. Va sè dica rolulu teu nu póte sè fia decátu rusinosu, cáci ai sè fii numai unu instrumentu, o cursa . .

— Sè me ierti, inse gresiesci fórte. Unde dta nu vedi, decátu o cursa, unu instrumentu si calcare de principiu: acolo eu aflu unu terenu frumosu de . .

— Tradare nationala !

— Tata !

— Nu me numí astu-felu, cáci déca te-ai pututu dejosí pana a-ti renegá trecutul, a-ti mângi onórea: nu mai esti vrednicu de iubirea si stim'a mea !

— Inse lasa-me, sè-ti explicu !

— N'am trebuintia de explicárele tale. Le cunoscu de multu, cáci nu tu esti celu d'antáiu Romanu, carele ai alunecatu pe calea acést'a. Din nefericire, este mare numerulu acelora, cari in locu de a lucrá cu diligintia si astu-felu a-si cástigá pana de tóte zilele cu sudórea fetiei loru, dar cu onóre: preferira a jertfi stim'a, numele si reputatiunea loru, numai cá sè póta traí mai usioru si de multe ori in lúsu.

— Dar eu nu apartinu acelora.

— Numai ti-se pare. Este firea omului a nu se recunósce pe sine in veci de peccatosu. Toti ascultámu predicile de morala, dar nici unulu nu observa, cá verb'a suna tocmai despre elu, ci fia-care gandesc, cá lectiunea privesce pe altii.

— Eu sum nevinovatu.

— Ce e dreptu, n'ai seversitu inca peccatulu, dar ai consimtitu alu face in viíturu si atát'a e de ajunsu. Te affi deja la marginea prepastiei; unu pasiu inca inainte, si te vei rostogoli in abisu, încátu nu va fi putere omenéscá spre a te puté retiné.

— Eu sum de alta parere. Me aflu in o vale adanca, la picioarele unui delu imposantu, spre care am sè me innaltiu.

— Dar nu te vei innaltia, cáci se voru opune multi. Intre pedece am sè fíu si eu.

— Si dta ?

— Si dimpreuna cu mine toti ómenii de bine, cari asculta vocea consciintiei loru.

— Dar dta nu poti sè voiesci nefericirea mea.

— Nu ! Eu dorescu tuturoru ómeniloru fericire; nu potu inse a privi cu nepasare, cá cine-va sè se imbibe pe cont'a natiunii mele.

— Dta me insulti !

— Eu spunu numai adevérule. Place-ti séu ba ? — nu me privesce. Me dóre, cá tocmai fatia de tine trebue sè me portu asiá; dar altu-felu nu potu.

— Eu ti-iertu, pentru cá ti-datorezu respectu. Iérta-me inse a te face atentu, cá pré incordezi strun'a simtiemintelorú nationale; mergi pré departe, faci ceea ce altulu n'ar face.

— Se póte. Dar faptele altora nu me reguléza. Facu ceea ce ar trebú sè faca ori ce omu cu caracteru.

— Dta uiti, cá esti parinte, cá ai o féta, cá de la pasulu acesta atérna fericirea ficei dtale; uiti, cá eu sum futuriulu dtale ginere, si cá in locu de a te opune fericirii mele, ai face multu mai bine, déca ai conlucrá la realisarea ei, cáci astu-felu ai intemeia si fericirea ficei dtale.

— Éra tu, candu víi a-mi face asemenea propunere, uiti cá eu sum unu omu de omenia.

— Destulu ! Eu nu voiu mai suferi insultele dtale.

— Fà cei vrei !

— Asiá dara nu vei renuncia in favorulu meu ?

— Nu ! De si cu anima franta trebue sè pronunciu acestu cuventu, totusi sum silitu a-ti repeti, cá nu ! De nu voiu remané decátu numai singuru, totusi voiu sustiné stindardulu nationalu, in contra tuturoru, si chiar si in contra ta. Onórea mi-ordóna acést'a.

— Acést'a ti-i verb'a cea mai de pe urma ?

— Da. N'am ce sè mai vorbescu cu astu-felu de omu, — si dupa aceste cuvinte Albinescu se uitá cu dispretiu la Stefanu.

Acestu dispretiu avú efectulu seu.

Stefanu nu mai fu in stare d'a-si potoli furi'a. Deci dise cu focu :

— E bine, eu am vinitu la dta cu intentiunea sè te rogu a renunziá in favorulu meu, fiindu decisu a primí numai in acestu casu candidatur'a oferita. Dta inse, in locu de bunavointia mi-ai atribuitu rea credintia; in locu de afabilitate, m'ai intimpinatu cu ofensa si insulte. Ai disu, cà sum la marginea prepastiei! Fia! Eu voiu probá, cà nu me voiu rostogoli. Am si eu ambitiunea mea, deci primescu manusi'a. La revedere dar pe campulu luptei!

Si dupa aceste cuvinte, indignatu pana 'n sufletu, Stefanu esi din odaia. Dede numai decátu ordinu birjariului sè prinda caii, si escusandu-se la Aurora, cà a casa are unu lucru grabnicu, plecà in curendu catra casa.

Biét'a copila lu-petrecu cu ochii in lacrimi, si multu timpu nu se desteptà din visàrile sale; inse tata-seu vini sè o conturbè cu aceste vorbe de totu prosaice :

— Lasa-lu, ticalosulu de elu, càci nu este vrednicu de lacremile tale!

VII.

O serata baronésca.

Stefanu se rentórse fórté necasitu.

Elu plecà la fiitoriulu seu socru cu bucuri'a cea mai mare, sperandu, cà in contielegere cu dinsulu va putè pune temeiul siguru pentru fiitóri'a sa fericire.

Lu-sciá unu omu fórté puritanu, cu tóte aceste credea, cà de asta-data — in interessulu ficei sale — va face si dinsulu o concessiune óre care, si renunziandu la candidatura va lucrà pentru alege rea lui.

Dar se amagi cumplitu.

Albinescu nu numai nu facu acést'a, dar inca lumbrà cu ofensele si insultele cele mai grele, pe cari unu omu, care se respecta, nu le pòte suportà fara umilirea demnitàtii sale.

Stefanu dara, de si la inceputu nu voi a se opune betranului, se rentórse cu hotarirea de a primí candidatur'a chiar si in contra lui.

Inse cu tóte cà erà decisu a face acést'a, se simtiá fórté tulbuatu in internulu seu; nu avea pace si linisce.

Consciinti'a lu-acusá in continuu si fórté puternicu, cà totusi nu va face unu lucru frumosu, decà va rumpe cu trecutul seu de pan'acuma, si va parasi stindardulu nationalu.

Inse gândindu la resplat'a promissa in vítoriu, la traiulu usioru si stralucitu: in curendu si-amuti vocea consciintiei acusatórie, si éراسi incepù a se simti liberu.

Ba nu! Mai erà inca ceva, care i nelinisea frumseti'a visurilor sale, care formá o nota discordanta in armoni'a fericirii sale.

Amorulu Aurorei!

Ori càtu de tare nisuiá dinsulu a-si stimperá emotiunea, totu nu erà in stare a realisá acést'a, càci la finea fia-carei meditatiuni i aparea in memoria figur'a Aurorei, care i dicea :

— Decà te vei opune parintelui meu, vei derimá si fericirea nóstra, càci atunce eu nu voiu putè fi a ta.

Si acésta amenintiare lu-spariá mai tare, decátu

ori ce acusa din partea Romaniloru pentru parasirea terenului nationalu. Acésta i spunea, cà de si va avè tóte in abundantia, totusi nu va fi fericitu. Ce folosu va avè dara dinsulu de tóte comorile, de tóte distinctiunile lumei, decà nu va putè sè aiba pe Aurora?!

— Si ast'a de siguru va urmá asiá, — continuà elu. Albinescu este unu Romanu atátu de ultraistu, atátu de estravagantu si netolerantu, incátu va preferi a-si neferici fic'a, decátu s'o marite dupa unulu, carele nu professéza principiile lui.

Si dupa aceste meditatiuni, Stefanu erà p'aci sè se rentórca la Pruneni, sè vorbésca inca odata cu socrulu seu, sè-lu mai róge a renunziá, si decà acela nici acuma n'ar promite acést'a, apoi sè refuze dinsulu candidatur'a, si astu-felu sè faca éراسi pace intre ei, care apoi va produce fericire.

Dar acésta hotarire nu durà decátu unu singuru momentu. Elu si-aduse a minte, cà ambitiunea lui a fostu asiá de aspru atacata, incátu ori ce inclinare din partea lui, ar fi o lasitate; cà la despartire i-a disu : „la revedere pe campulu luptei:“ prin urmare nu se mai putea rentóree, nu se mai puteau intelní decátu pe campulu luptei.

— Si in sfirsitu — si-dise elu — ori càtu de eccentricu este elu, totusi nu pòte sè fia atátu de crudelu, cà sè nu se inmóie la rugarea ficei sale, la nefericirea acesteia si sè nu-si dea consimtiementulu la legatur'a conjugala a ei cu mine! Si atunce apoi, dupa atâte lupte mari, fericirea totusi va intrá éراسi in mijloculu nostru si ea ni va fi cu atátu mai pretiósá!

Mangaiatu in càtu-va prin aceste cuvinte sosi dinsulu a casa, unde gasi pe méssa o epistola parfumata.

I plesni prin minte, cà dóra Aurora i scrie; deci o deschise cu cea mai mare curiositate.

Inse la prim'a aruncatura de ochi vediu, cà nu este scrisórae ei. In cuverta se affá numai unu biletu de visita, pe care erau scrise in limb'a unгурésca urmátóriele cuvinte : „Ni luàmú voia a te invitá pe 11 l. c. la o serata cu dantiu.“ Ér in dosulu biletului, sub o coróna cu siepte crengi, erau urmátóriele nume : „Br. Géza Bérczfalvy, si soci'a sa br. Eulalia Almosdy.“

Cu neplacere aruncà Stefanu pe méssa acésta invitatiune, care de alta-data i-ar fi facutu o bucuri'a mare. In momintele aceste nu-lu interessá nimica, decátu sórtea sa; prin urmare, nici nu voiá sè participe la acea serata baronésca.

Inse a dóu'a di meditá altu-felu. Atunce si-dise, cà ori si cum, dar trebue sè se infatisieze in acea serata, càci nu pòte refusá tocmai prim'a invitatiune.

Deci la timpulu ficsatu se si duse.

Famili'a baronésca de Bérczfalvy apartineá celoru mai vechi familie aristocratice din patri'a nóstra; prin urmare erà vestita de îngâmfata, in càtu a fi invitatu in o astfelu de societate erà distinctiunea cea mai rara.

Baronulu insu-si erà mai liberalu, inse soci'a lui nu uitá nici odata, cà arborele ei familiaru se intinde mai pana pe timpulu lui Árpád; ea considerá pe toti magnatii mai noi de niste parveniti, si — conformu judecàtii sale — omulu se incepea numai la baronu.

Si decà cu tóte aceste Stefanu fu inviatu la se-

rata, nu se p^ote atribui dec^utu fiului ei, carele inca la universitate legase pretentia cu dⁱⁿsulu, si carele a doritu s^e vedea in societate si pe amiculu seu avocatulu Stefanu Zimbranu.

Si dorintia lui nu se putu refusa, c^uci era uniculu fiu, fa'la si mangaierea parintiloru si mai alesu alu mamei sale, care lu-ador^a.

Tinerulu baronu, Hectoru Bérczfalvy, era unu june de lumea moderna; omu cultu si desteptu, elu — in contrastu cu principiile parintiloru sei — nu cunoscea alta aristocratia dec^utu ceea a mintii; lu^a parte la t^ote miscamintele de interesu generalu umanitariu; sprigini^a t^ote ideile liberale, si era insu-si unu luptatoru puternicu alu democratiei.

June cu poporalitate mare in miscamintele politice, dⁱⁿsulu si in vietia sociala si-elupt^a unu nume de toti stimatu si iubit^u. Era modelulu barbatiloru si idealulu femeiloru.

Stefanu traia cu dⁱⁿsulu in cea mai intima amicia, de aceea lu-cercet^a a-dese ori. Elu era bine cunoscutu in castelulu baronului, si toti i nutriau simpatia. De multe ori petrecea in societatea lor^u, acusi cu parintii, acusi cu Hectoru si sor'a acestuia, barones^a Adela, o gingasia fintia de siepte-spre-diece primaveri.

Inse baronulu petrecea cu famili'a sa ern'a la Budapest'a seu la Viena, si astu-felu in sesonulu seratelor^u castelulu seu era purure inchisu.

Acuma era pentru prim'a-ora, ca dⁱⁿsulu cu familia sa n'a voitu a se amesteca in sgomotulu capitalei, ci petreceau ern'a in castelulu lor^u.

Si fiindu ca se aflau a casa, deschisera si ei unu siru de serate, d^{int}re cari celu d'ant^{ai}u acest'a.

Ospetii invitati mai toti erau de fatia, candu se infatisa si Stefanu in societate. Era o cununa frumo^sa in care intr^a dⁱⁿsulu. Aristocratia din comitatu, care petrecea ern'a acolo, si familiile de frunte celelalte, t^ote se aflau la olalta.

Este de prisoru a spune, ca in t^ota societatea numai Stefanu era singurulu Romanu; de cumva nu vomu reclama, pe judele administrativu, precum si pe doi proprietari, ai caroru stramosi inca au fostu Romani; cari inse nu voiau s^e recunosca acest'a odata cu capulu. Ceialalti erau unguri seu germani.

E bine, si fiindu ca cei mai multi erau unguri din clasele mai innalte, conversatiunea curgea in limb'a nemi^esca.

Stefanu, petrec^udu unu timp^u mai indelungatu in capital'a ungeresca, avu privilegiu destulu a invetia limb'a — nemi^esca, si astu-felu era in stare a conversa si elu in ac^esta limba.

Elu cunoscea pe toti cei mai de frunte. Inse totusi era o familia, pe care inca n'o vediu^se. Gasparu Székelyhidy unu mare proprietariu, carele numai in t^omn'a trecuta s'a mutat^u in acestu comitatu cu famili'a sa, era capulu acestei familie.

Stefanu tocmai voia s^e roge pe Hectoru s^e-lu recomande lui Székelyhidy, candu acest'a se apropia de elu, si recomandandu-se, i dise :

— Acuma s^e-mi permiti s^e te recomandu si familiei mele.

— Me vei deoblega for^te, — respunse Stefanu cu galanteria.

Si dupa aceste Székelyhidy luandu-lu de bratiu, lu-conduse la locul unde siedea soci'a si fiic'a sa.

Vederea acestei fete facu s^e tresara Stefanu. Elu

simti unu ce neexplicabilu, deveni confusu, si — de si era mire — trebuⁱ s^e recunosca, ca asi^a fintia incantatoria n'a vediu^tu inca nici odata.

Irma Székelyhidy era o frumsetia rara, unu modelu pentru sculptori, unu idealu poeticu. Abia de optu-spre-diece ani, ea intrunia t^ote nuantiele unui farmecu cuceritoriu: talia innalta proportionata, miscare mladiosa, peru blondinu, ochi veneti, sprincene arcuate, guritia rosia, pelitia alba, bratie rotunda si unu mijlocelu subtire ca si alu albinei.

Si deca la t^ote aceste gracii, vomu mai adauge spiritulu seu bogatu si vialu, care ca si ap'a din o fantana saritoria se innaltia necontentitu, sclipindu la sore, cu susuru melancolicu, si desptandu placere urechiloru, — vomu av^e inaintea no^stra o schitia a fotografiei sale.

Mam'a si fiic'a primira pe Stefanu cu cea mai amabila afabilitate.

— Barbatulu meu, — incep^u mam'a, — mi-a vorbitu multe bune si frumose despre dta.

— Domn'a sa de siguru e pre indulgentu, — observ^a Stefanu inchinandu-se.

— Dar pentru aceea nu cumva s^e aluneci a fi pre intipitoriu! — reflect^a Irma cu surisu pe budie, care i produse doue gropitie dragalasie pe obradi.

Stefanu diari acele gropitie, si unu farmecu curescu cuprinse anim'a lui.

Apoi respunse:

— Intipitoriu numai atunce asi^u put^e s^e vediu, candu laud'a ar vini de pe niste budie asi^a frumose.

— Ah! Dta esti pre risipitoriu in impartirea complimentelor^u. Nu uit^a inse, ca a fi risipitoriu e tocmai unu asi^a defectu, ca si a fi sgarcitu.

— Si unde ai invetiatu dta ac^esta sentintia filosofica?

— In sgomotulu lumei mari. Acolo am auditu destule complimente de aceste. La inceputu le-am creditu, dar in urma m'am convinsu, ca celu ce pre desu le imparte, nu pune mare pretiu pe ele, ca celu ce risipesce banii cari pentru dⁱⁿsulu nu mai au nici o valore.

Ac^esta convorbire serio^sa suprinse de totu pe Stefanu. Elu privi in ochii ei, si par ca si-perdu vederea, ca celu privesce in sore.

— Dar scii, domniso^ra, — dise elu, — ca dta esti unu fenomenu rar^u?

— Erasⁱ complimentu!

— Nici dec^utu, din contra o judecata for^te aspra.

— Hahaha!

— Eu n'am vediu^tu inca nici femeia tinera, care s^e vorbesca asi^a ca dta.

— Cum?

— S^e se fer^esca asi^a tare ori ce aparintia de complimentu.

— Cum s^e nu, candu sciu, ca acel'a nu p^ote s^e fia dec^utu unu excessu de eticheta.

— Ah!

— Si de cumva asi^u fi silita s^e presupunu ast'a despre cine-va, cu at^utu mai vertosu trebuie s'o credu despre dta.

(Va urm^a.)

S A L O N U ?

Calindarul septemanei.

Duminea lasatului de branza, Evang. Matheiu Cap. 6 st. 14--21.

Dumin.	15	27	Sf. Apost. Onisim. (lasatu de branza.)
Luni	16	28	Sf. Mart. Pamfilu.
Marti	17	29	Sf. M. Mart. Theodoru Tironu.
Mercuri	18	1	Par. Leonu Pap'a Romei.
Joi	19	2	Sf. Apost. Archipu.
Vineri	20	3	Par. Leon Episc. Catanei
Samb.	21	4	Cuv. Par. Thimoteiu din Simvoli.

Tôte diuarele romane sunt rugate a reproduce acestu articolu, cá si candu le-ar fi fostu trimisu d'a-dreptulu. „Convorbirile literare“ — mai cu deosebire :

ALU DOILEA REMASIAGU. *)

(Dedicatu dlui V. Alesandri.)

Candu mai multi amici mi-facura onórea de a mi propune directiunea literara a importantei Reviste care va aparé in Bucuresci peste câte-va dile, le-am adresatu loru si mie insu-mi urmatóri'a intrebare : o singura publicatiune de acésta natura nu este óre de ajunsu pentru miculu nostru cercu de lectori ?

Mi s'a respuns cá da.

Atunci — dísei eu — avemu deja „Convorbiri literare“, si prin urmare ori-ce alta revista e de prisosu.

— Dar „Convorbirile“ nu sunt serióse ! — a exclamatu unulu din cei de fatia.

— Ve pré grabiti cu sentinti'a, respunse cu gravitate unu avocat. Pentru cá sè puteti pronuntia in consciintia o condamnatiune, trebui mai antâiu cá acusatulu sè-si recunósca culpa.

Toti au inceputu a ride.

— Cum vreí d-ta, d-le legistu — observà unulu — cá organulu d-lui T. Maioreescu, fia de necoptu, sè-ti marturisésca elu insusi lips'a-i de seriozitate ? Ar fi pré naivu . . .

Audindu acést'a, mi-trecu prin minte o idea.

— E bine, d-loru — dísei eu — ve propunu unu remasiagu . . .

— Unu alu doilea remasiagu, cáci pe celu antâiu l'ai castigatu mai anu-tiertiu prin „Eu si ea“ din Gablitz :

Ca o lira fara sunetu,
Ca unu fulgeru fara tunetu ! . . .

— Fia si alu doilea ! Pentru a impacá pe omulu nostru de legi, eu pariezu cá voiu reusi a face, cá asiá numi'a nóua *directia* sè-si recunósca nulitatea in modulu celu mai solemn, s'o maturisésca fara reserva in fati'a lumii intregi, si acést'a nu mai departe de cátu pana la terminulu de 15 Februaru, pe care l'amu fixatu pentru aparitiunea Revistei nóstre.

Remasiagulu a fostu primitu.

Si de asta data am castigatu.

La 5 (17) Ianuariu, cu recepis'a postala supt

nr. 936, am trimisu la foi'a din Iasi urmatorulu acrostich „La Convorbiri Literare“ :

L A N O I.

„La noi e putredu merulu“ a zisu de multu poetulu
A zisu cu desperare si a muritu nebunu *)
Cáci lu-zdrobi durerea candu s'a convinsu cu 'necetulu.
Oftandu dupa scapare, cá nu mai este bunu
Nici simburele insu-si, speranti'a viitóre,
Vestel'a timorósa ascunsa de priviri !
O da ! unu verme sarbedu cu otravita bóre
Rozendu fara 'nctare nu lasa nicairi
Bucata nemanjita, si insedar sè creaza
Ilusi'a din urma ar vré, cá totu mai poti
Redobandi schintei'a din disparut'a raza !
I-am cantaritu, piticii ! i-am mesuratu pe totl !
Lucescu prin nesciintia, prin penile straine,
Insecte cu o umbra mai mare de cátu ei,
Te 'nsiela 'n perspectiva, dar candu te uití mai bine,
E tristu si-ti vine mila de falnicii pigmei !
Rivali cu cine scie ce geniuri sublime,
Arunca vorbe 'n aeru ce curgu ca unu síroi,
Repeta, dar de unde, din ei nu spune nime . . .
E putredu, putredu merulu din simbure la noi !

P. A. Calescu.

„La noi e putredu merulu“, si la intrebarea : unde anume e putredu ? acrostichulu raspunde : „La Convorbiri Literare“. Acolo sunt *falnicii pigmei*, acolo sunt *aruncatorii de vorbe in aer*, acolo sunt *insecte mici cu umbre mari*, acolo sunt *plagiatorii ce repeta fara a spune de unde, acolo se lucese prin nesciintia*, etc. etc, o vasta pleiada manjita pana la simbure de unu verme sarbedu cu otravita bóre !

Din escesu de generozitate, eu am prevenitu pe criticii de la nóua directia prin pseudonimulu P. A. Calescu, adeca *pacalescu*, si chiar prin not'a cu „Destépta-te Romane!“ Ei n'au voitutu totusi sè védia, sè auda, sè scie nimicu !

Poesi'a a fostu supusa desbaterii fainósei societati „Junimea“, care a hotaritu sè se publice in celu de'ntâiu numeru alu „Convorbiriloru“ mai pe susu de tóte cele-l'alte versuri, inlocuindu inse, dupa o matura cugetare, pe „Vestel'a timorósa“ prin „Feciór'a sficiósa“ ceea-ce avu dreptu resultatu de a face cá acrostichulu sè sune mai nemtiesce ; „La Convorbiri Literare“. O germanomania — instinctiva !

Galimati'a de la mijlocu :

. . . Bucata nemanjita, si insedar sè creaza
Ilusi'a din urma ar vré, cá totu mai poti
Redobandi schintei'a din disparut'a raza . . .

a remasu intacta si sacra pentru ilustr'a compania !

Nóua directia nici a visatu macaru, cá prin „unu verme sarbedu cu otravita bóre“, care „nu lasa nicairi bucata nemanjita“, se arunca fara mila in fati'a dlui T. Maioreescu unu alu treile séu alu patrulea votu de blamu, mai energicu de cátu verdictele Senatului si ale deputatiloru !

In aceste conditiuni a aparutu acrostichulu in „Convorbiri“ la 1 fauru pe pagin'a 441.

Mai multu de cátu atât'a ! Pe pagin'a 448, sub rubric'a de „Correspondentia“, nóua directia, fericita de ocaziunea ce i-am datu de a-si face ca insa-si portretulu si fórté setósa de altele asemene pe viitoru,

*) Celu d'antâiu a se vedé in „Familia“ 1871 nr. 31. Red.

*) Andreiu Muresianu in poesi'a „Destépta-te Romane.“

me incuragiéza cu entusiasmu: „Dlui P. A. C. Multumiri si norocu bunu!“

Hasdeu.

O serbare romanésca in Bucovina.

— Cernauti intr'a 18 fauru. —

Pré stimate domnule redactoru!

Indata dupa infiintiarea universitatii in Cernauti s'au constituitu Romanii studinti intr'o societate academica „Arborosa“, ale carei statute s'au aprobatu de catra regimu, in lun'a dec. a. tr.

Intr'a 17 fauru a. c. au serbatu academicii Romani inaugurarea societatii loro, la care serbare au participatu toti academicii Romani in numeru de 60, dintre cari cei mai multi teologi, si persónele cele mai distinse ale inteligintiei romane din Cernauti, cá dlu archimandritu si consilieriu metropolitau Silvestru Morariu, consilieriu de tribunalu Mihaiu Piteiu, dr. Seleski, protopresviterulu Calinescu si Olinski.

Durere, cá aristocrati'a romana nu a onoratu de locu festivitaea asta prima academica romana din Bucovina.

Presiedintele societatii academice Bulig'a, stud. fil. deschise festivitaea cu putine cuvinte binesimtite; salutandu pe inteliginti'a romana, sub alu carei concursu si spriginu numai este cu putintia prosperarea si inflorirea societatii romane; raportá despre lucrativitatea societatii pana acu. Ne surprinse cu mare placere si bucuria, audindu din raportu, cumca academicii Romani canta de a se uní prin tratate incheiate cu societatile academice romane din Clusiu, Pesta si Viena, Oradea-mare, Municha, Berlinu, Brusela, Paris si Gande, la ce au datu deja consimtirea loro societatile respective. Ni pare reu, cá junii academicii au omisu societatile academice din Romani'a, din Bucuresci si Iasi, unde junii Romani sunt in maioritae, intocmai ca academicii de la universitatile din Germania si Francia.

Corulu romanu academicu intoná „imnulu festivu alu societatii „Arborosa“ de T. V. St., sub diregerea lui regenschori d. Golembovschi.

Dlu Stefaniucu séu Stefanelli tinu unu discursu despre ide'a nationalitatii, in care desfasiorá, cá mairia Germaniei si Italiei s'a ajunsu prin ide'a nationalitatii, asemenea radicarea Romanilor de astadi s'a faptuitu prin nationalitate si vorbi in urma de repausatulu patriotu romanu cavaleriu Alecu Hurmusachi si nemuritoriulu Arone Pumnulu, cari au adusu pe Romanulu Bucovinénu la cunoscinti'a de sine, la nationalismu.

Regenschori D. Golembiovski, stud. teol. si Eugeniu Mesederu esecutara pe violina „Duetu de Beriot“. Corulu intoná „Inim'a mi-e amarita. D. Samuilu Isopesculu declamá poesi'a „Vladu tiepesiu si stejarulu“ de V. Alesandri. D. Ferlieviciu, stud. teol. esecutá „Balcescu murindu.“ Corulu intoná „Tatarulu“, canteu poporalu, arie de Nosieviciu, si canteulu „salutare“, compositi'a corului, cu unu caracteru adeveratu studintescu, care arata puterea junimii in lucrativitatea ei, unu canteu dintre cele putine cantece romane academice. Salutámu cu luare a minte di-rectiunea ast'a a junimii nóstre.

Presiedintele declará siedinti'a oficiala de inchi-

sa, si cea neoficiala de deschisa, numindu cá presiedinte pe d. Stefaniucu-Stefanelli.

Dlu Stefaniucu citi travesti'a sa la poesi'a declamata „Vladu tiepesiu si Stejarulu“. Dlu Vasiliu Morariu citi gazet'a umoristica a societatii „Lingusitoriulu“, elucrata de dlui Stefaniucu si junele nostru poetu d'Albonu, sub risetele, aplausele si aprobárele adunárii intregi. Dlu Popescu, stud. jur. cantá pe comand'a lui presiedinte „Tat'a Noe“, „Corón'a Moldovei“, si corulu canteulu jidovescu „Etenai, Ezechai.“

Nu putemu terminá de a strigá junei societatii academice unu puternicu: „Vigeat, floreat si crescat!“

D. Ol.

CE E NOU?

Noutatea cea mai importanta este acuma in Budapesta esundarea Dunarei, care inca in dilele trecute a esundatu in orasiela Linz si Viena, si a destepatatu spaim'a cea mai mare si aice. Toti locuitorii se afla de câte-va dile pe malulu Dunarii, unde sunt facute tóte dispositiunile de mantuire. Iritatiunea si neliniscea in momentele aceste e cea mai mare, cáci esundarea se astépta in totu momentulu. In unele parti ale orasiului, — d. e. in Buda-vechia ap'a a si esitu.

Camer'a deputatiloru in septeman'a trecuta a desbatutu proiectulu de lege pentru organisarea starei sanitare publice.

O casatori'a rara. Individulu Napoleonu Measure, in etate de 23 de ani, nascutu la Cintheaux, condamnatu la 8 ani de munca silnica, a luatu de socia de curendu pe o detinuta, Marie Jeanne Léger, cusutorésa, condamnata la doi ani de inchisóre. Casatori'a civila s'a facutu la primari'a de Caen. Sotii, fórt convenabilu imbracati, au fostu dusi in cupeu; ei erau insotiti de doi gendarmi ce le-au servitu de martori. A dóu'a di diminéti'a casatori'a religioasa s'a celebratu in capela inchisorii in presenti'a tuturoru detinutiloru, barbati si femei. — Dupa ceremonia s'a permisu sotiloru d'a se 'mbratisiá, apoi au fostu reintegrati la locurile loro respective. (V. Covur.)

O comuna corecta. Dupa cum ne informéza „Bund“ din Berna, in Comun'a Seevis in Prätigaus in cursulu anului trecut s'a nascutu 17 copii, s'a confirmatu 17 copii, s'a cununatu 17 parchi si a muritu 17 persóne.

O gluma neplacuta. La o casa de banca din Budapesta aparú dilele trecute unu agentu, care presintá cassariulu o assignatiune de 5000 fl. Cassariulu i plati indata, si pana candu dinsulu notá acést'a in protocolu, agentulu scóse iute din bnsunariulu seu o bancnota de 1000 fl., o puse intre cele cinci date de cassariulu, si dise acestuia cá i-a platitu pré multu. Cassariulu numerá de nou bancnotele si in adeveru aflá, cá a datu mai multu cu 1000 fl.; deci se rogá de iertare, luá bancnot'a si o puse éra si in cassa. Agentulu inse, vediendu, cá glum'a lui pré se ingrosia, i descoperi, cá dinsulu a pusu bancnot'a acolo, cá sè-lu sparie. Dar cassariulu nu se pricepe la glume, mai alesu candu e vorb'a d'a riscá 1000 fl., si respunse, cá nu-i póte crede. Dar se astepte pana de séra, candu se va incheiá cass'a, si déca atunce va gasi mai multu cu 1000 fl. in cassa, i va rentórece. Agentulu tóta diu'a se

află în iritatieuna mare, sér'a inse cassariulu i plati banii, mai dandu-i si svatulu, cá în vítoriu sè se feréscă de asemene glume!

Carnevalu.

Societatea „Julia“ din Clusiu va da în 27 febr. unu concertu declamatoriu-musicalu, insotitu de balu, în sal'a redutului de acolo.

Biserica si scola.

Unu ce ne mai pomenitu. Din partile Oradei-mari primiramu trei corespundintie, prin cari ni se relatéza cu cea mai profunda indignatiune, cá tinen-du-se în catedral'a romana din Oradea-mare paras-tasu pentru Franciscu Deák, dlu Popfíu a rostitu o cuventare în limb'a unгурésca. Va fi o gresiéla la mij-locu! Nu Popfíu, ci Pappffy va fi predicatu un-guresce. Dlu Popfíu e bunu Romanu, inse dlu Pappffy face câte odata bazaconii.

Dlu Nicolae Tóth, canonicu în Ungvaru, fu numitu episcopu gr. c. ruthenu în Eperiesiu.

Societati si institute.

Societatea pentru fondu de teatru romanu. Comitétulu Societátii a tinutu în decursulu luniloru din urma mai multe siedintie, în cari s'au facutu dispositiuni relative la administrarea interna. Dilele ví-tórie se voru invitá toti restantierii a-si achitá dato-riile, spre a se puté regulá fondulu efectivu.

Asociatiunea transilvana. Intre comitétulu acesteii asociatiuni si subcomitétulu seu din Sibíiu s'a ivitu unu incidentu fórté neplacutu, care — durere! — s'a stracuratu si în publicitate, ma s'a divulgatu si intr'unu diariu nemtiescu. Noi regretámu atátu ataculu dlui dr. Olariu, cátu si respunsulu comitétu-lui. Nu putemu aprobá nici unulu, nici altulu. Ni pare adeca reu, cá cestiunea s'a adusu în publicitate pe calea diuaristicii; dar asemene ne pare reu, cá aceea nu s'a clarificatu éراسi pe acea cale, ci a vinitu insu-si comitétulu în siedintia plenaria a face polemía — în processulu seu verbalu.

Literatura.

„Romanulu“ éراسi a intratu la noi, de unde mi-nisteriulu l'a eschisu aprópe de unu anu. Inse elu, cá sè nu-lu cunósca la granitia, si-a schimbatu numele, si dice cá acuma lu-chiama „Unulu pentru altulu.“ Sub ori ce nume, lu-salutámu cu bucuria în mijloculu nostru!

M u s i c a .

La Tábornszky si Parsch în Budapesta au aparutu de curendu urmatóriele piese musicale: „Ovatio-nen“, valsu pentru pianu de Filipu Fahrback jun., pretiulu 80 cr.; „Ciardasiu“, de Aladaru Tisza, 60 cr.; „Blaháné és Tamásy legkedveltebb dalai“, de Iuliu Erkel, 1 fl.; „Hinüber-herüber“, quadrille, pentru pianu, de Filipu Fahrback jun., pretiulu 60 cr.; „Csil-lagos az ég“, tecstulu de Paulu Gyulay, music'a de Ladislau Zimay, pretiulu 60 cr.; „Adolphinen-Polca“, de Filipu Fahrback jun., 50 cr.

Suvenirea mortiloru.

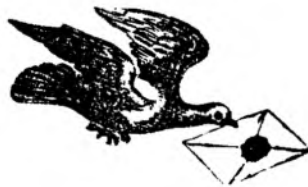
Elena veduva de Aldutianu nasc. Siandoru, în urn'a unei bóle grele si indelungate, a incetatu din

viétia, la 20 fauru în Sighisiór'a, în etate de 43 ani. Ceremoni'a funebrala se tinu în 21 fauru, dupa care osamíptele repausatei se transportara la Zernesci, unde se depusera spre repausu eternu în cript'a fami-liaria de la biseric'a St. Treime.

Maínou.

Esundarea Dunarei pana 'n mo nintele în cari scriemu aceste sire, vineri diminéti'a la 10 óre, totu continua. Ap'a a crescutu pana la punctulu celu mai periculosu. Capital'a intréga se afla în spaim'a cea mai mare. Din Buda-vechia toti locuitorii s'au mutatu; — Pesta-nóua inca se afla sub apa si s'au derimatu multe case, perindu si ómeni intr'insele. Insul'a Margaretei de jumetate e esundata. Satele de la Du-nare tóte se afla sub apa.

Post'a Redactiunii.

Contra Dacia. Este o incercare primitiva. Nu scii face nici cadintie. În strof'a din urma d. e. ni snprindi cu urmatóriele rime: vechime — strabune, Catoni — Quirinu. Horrendum dictu!

Rusca. Numerile reclamate s'au tramisu. De atunce de si-guru le-ati primitu.

La mai multi. Déca nu capetati vr'unu numeru, binevoiti a reclamá indata, cáci mai tardíu nu totu-de-una putemu suplíní.

Esemplare complete mai avemu, dar numai din incepu-tulu acestui anu. Rogámu pe abonantii nostri sè mai recomande fóí'a si altora.

Unu abonantu alu nostru, dorindu sè aiba „Familia“ completa din inceputulu aparitiunii sale, róga pe toti aceia, cari voiescu a-i vinde nrile urmatórie, sè-i comunice pretiulu Epistol'a sè se adreseze la redactiunea nóstra. Nriile, cari i trebuiescu, sunt urmatóriele: din anulu 1865 de la nr. 12 inclusive si pana 'n fine; din 1866 nr. 15. 16. 18. 33. 35.; din 1867: nr. 23. 25—34. si de la 36 pana 'n fine; din 1868 nr. 5. 28.; cursulu anului 1869 întregu; din 1873 nr. 35.; din 1874 nr. 3. 4. 29. 44.

Din „Siedietórea“ a aparutu si nrulu alu doile, la 1 fauru, care contine aceste: Ilincutia, balada poporala din Ardealu, culésă de I. Baciú Mun-tenescu; Invetiati Romani carte, de Gavrilu Micescu; Doina dragostei, de Iosifu Vulcanu; Portretulu, de C. Ungureanu; Cele diece porunci ale plugariului, de Isaia Schinteia; Hodoroscu si Troscu; Heptu si Basiu, dialoguri; Mesur'a cea nóua, anecdota; Ce e nou în tíera si lume; Calindarululu lunei fauru. — Acés-ta fóia din inceputulu aparitiunii sale are unu publicu fórté numerosu, cu tóte cá unele diuarie de ale nóstre nici pana 'n diu'a de adi n'au luatú notitia despre ea. Dorindu a o respandi cátu mai tare în poporu, amu ti-paritu si esemplare de prisosu. De aceea rogámu pe toti cetitorii nostri si în specialu pe dnii preoti, notari si invetiatori, si pe toti carturarii poporulu romanu, sè-i cástige cátu de multi abonanti între poporu. Pre-tiulu pe unu anu este **numai 1 fl.** Esemplare complete se afla de vendiare si din anulu trecutú cu câte 1 fl.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**